

OBSERVATIONS REGARDING THE PREPOSITIONAL REGIME OF THE POSTVERBAL ADJECTIVAL DERIVATES

Anamaria Preda, Assoc. Prof., PhD and Vlad Preda, Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract: Although unanimously acknowledged, the category of verbs with dependent prepositions does not benefit from the same acknowledgement in either Romanian or English dictionaries. The preposition that is included in the syntactic-semantic matrix of certain verbs is listed in the lexicographical entry of the English verbs (to object to, to wait for, to prevent from etc.), but not in that of the Romanian verbs (a adera la, a se baza pe, a culmina cu etc.).

The majority of the deverbal adjectives take the same preposition as the base verb in Romanian: ahtiat după, bazat pe, ajuns la / în / pe, angajat la / în, ocupat cu, rezultat din, combinat cu, asociat cu, certat cu, confruntat cu, comparat cu, echivalat cu and others. Similarly, in English, the adjectives which are derived from verbs with dependent prepositions take the same preposition as the base verb to a large extent: adapted to, dependent on/onto, reliant on, responsive to, sheltered from.

There are other deverbal adjectives that are combined with a preposition which is different from that of the base verb: aducător de, alcătuit din, dătător de, cauzator de, centrat pe and others.

Keywords: derivative, adjective, verb, dependent prepositions

1.1. În multe dicționare (DEX, DLRLC, DN, NODEX, DTL, MDN), termenul *postverbal* denumește un substantiv derivat regresiv din verb sau un cuvânt format dintr-un verb (*alint* < *a alinta*, *câștig* < *a câștiga*, *cuget* < *a cugeta* ș.a.). Unele dicționare (MDA, DN, DTL) indică sinonimul *deverbal*, care denumește orice cuvânt provenit dintr-un verb.

În *Merriam-Webster*, *postverbal* are două intrări, prima – ca adjectiv, „formed after or from a verb”, a doua – ca substantiv, „a noun formed from a verb”.

În *GALR*, termenul *postverbal* e utilizat atât pentru desemnarea poziției spațiale, cât și pentru indicarea situației temporale a unui cuvânt în raport cu verbul de origine. Uneori, în absența atestării sau chiar în prezența acesteia, discutabile sub multe aspecte, raporturile temporale dintre bază și derivate sunt greu de precizat (*sigur* – *a asigura*, *dator* – *a datora* / *a datori*, *cutremur* – *a (se) cutremura*, *ferice* – *a ferici* etc.). În subcapitolul referitor la *Adjectivul-*

centru, autorii GALR precizează că „prezența unui adjunct este obligatorie pentru un număr restrâns de adjective propriu-zise: *analog* [...], *anterior*, *avid*, *conform*, *dator*, *egal*, *posterior* etc. sau **postverbale**(subl. ns.): *ahtiată după*, *înrudită cu*, *ajutată de*, *cauzatoare de* [...]” (op.cit., 169). Cât privește adjunctul prepozițional nominal al unui adjectiv, autoarele GALR precizează că acesta poate fi înlocuit de infinitiv cu prepoziție (*dornic de a învăța*, *incapabil de a gândi ceva*), supin (*neinteresat de urmărit viața politică*, *vrednic de admirat*), propoziții conjuncționale sau relative (*atent să nu greșească*, *atent la ce se întâmplă*). O altă precizare este aceea că „**prepoziția tipică adjectivului** (subl. ns.) se păstrează înaintea infinitivului și supinului, ca și înaintea propozițiilor relative: *bun la învățatură*, *bun la învățat*, *bun la ce îl pui să facă*, *demn de laudă*, *demn de a fi laudat*, *demn de laudat*, *demn de ce a moștenit* etc.” (op.cit., 172).

În GBLR, autorii includ în categoria **adjectivelor postverbale** „derivate sufixal (*bunuri aparținătoare comunei*, *suferință premergătoare morții*) sau participiale (*carte trimisă elevilor*, *masă oferită mamei*, *discurs adecvat situației*)” (op.cit., 224). În clasa adjectivelor care se construiesc cu complement prepozițional, alături de adjectivele non-verbale, sunt incluse și „**adjectivele postverbale**”, respectiv adjective participiale și adjective derivate sufixal. Complementele prepoziționale subordonate acestei clase de adjective sunt realizate fie prin construcții verbale non-finite (*experimentat în a naviga pe furtună*, *Brașovul e indicat pentru a fi gazda campionatului...*, *condamnabil pentru a nu fi pus în aplicare sentința*; *individ lecuit de mințit*, *vas potrivit la frământat*, *spațiu pretabil la vopsit*), fie prin propoziții conjuncționale (*o lege menită să anuleze blocajele*, *e ahtiat să pună mâna pe avere*, *e dator să încerce*, *e încrezător că va reuși*, *e îngrijorat că pleci*).

1.2. Există sufixe care, atașate unei baze verbale, derivă adjective cu comportament morfosintactic și valori semantice specifice adjectivului. Aceste sufixe se distribuie în două categorii, în funcție de conservarea, respectiv de pierderea trăsăturilor sintactice de natură verbală a bazei: *ochiul uman este adaptabil la intensități variate ale luminii* (<a se adapta la ceva); *un nou virus comparabil cu Ebola* (<a compara cu ceva / cu cineva); *acest obiect este folositor oamenilor / la multe activități* (<a folosi cuiva / la ceva); *persoane militante pentru drepturile omului* (<a milita pentru ceva) vs *copil mândăcios, zâmbăreț, uituc* etc.

La fel, în limba engleză, există sufixe care se atașează verbelor și formează adjective a căror funcționare conservă trăsături ale bazei verbale: *abundant (in)*, *accountable (for)*, *adaptable (to)*, *agreeable (to)*, *compliant (with)*, *deductible (from)*, *dependent (on)*, *responsive (to)*.

1.3. Adjectivizarea participiului este inclusă de autorii *GALR* în categoria conversiunilor sistematice. Autorii *GBLR* notează că „Participiul prezintă trăsături flexionare și sintactice de tip adjectival, **alunecând total** (subl. ns.) spre paradigma adjectivală.” (*op. cit.*, 291). În raport cu celelalte derivate adjectivale postverbale, participiile adjectivale conservă cel mai bine funcționarea sintactică a verbului de origine, prin păstrarea complementelor (inclusiv a subiectului) din schema verbală (*bunuri trimise în străinătate; poezie scrisă în tinerețe; oamenii înarmați cu diferite obiecte; odată plecați părinții, copilul s-a trezit; nu trebuie certat copilul; merită felicitări premianții* ș.a.m.d.).

Și în limba engleză, atât adjectivele derivate din verbe, cât și participiile adjectivale funcționează sintactic în parametrii schemelor sintactice ale verbelor de origine (exemple: *accused of, bored with, dependent on, different from/to/than, opposed to, reliant on/upon, sheltered from*).

2. Deși unanim recunoscută, categoria verbelor cu regim prepozițional obligatoriu nu beneficiază de aceeași recunoaștere în dicționarele limbilor română și engleză. Prepoziția inclusă în matricea sintactico-semantică a unor verbe apare în articolul lexicografic al verbelor englezești (*to object to, to wait for, to prevent from* etc.), dar nu și în cel al verbelor românești (*a adera la, a se baza pe, a culmina etc.*). Cât privește categoria adjectivelor cu regim prepozițional, gramaticile românești recunosc existența „unui număr relativ restrâns de adjective” (*GALR I*, 169) pentru care prezența adjunctului este obligatorie. Selectăm dintre exemplele oferite de *GALR* (*ibidem*) doar pe cele cu adjective „prepoziționale” și completăm, la unele, contextul: *analog cu modelul, conform cu originalul, ahtiată după lux, înrudită cu tine, ajutată de părinți, cauzatoare de moarte*.

Facem precizarea că, deși nu pierd capacitatea de a impune un grup prepozițional, există și „o utilizare absolută” a acestora, prin nelexicalizarea complementului prepozițional, utilizare similară cu cea a unor verbe tranzitive: *Poate fi declarată admisibilă și conformă o ofertă care depășește valoarea maximă estimată comunicată prin anunțul de participare?* www.juridice.ro; *Utilizarea corespunzătoare a sistemului Content ID va asigura funcționarea cât mai eficientă a ecosistemului YouTube.* support.google.com; *suma echivalentă este alta ...* www.cugetliber.ro.

O altă precizare este aceea că, în locul prepoziției impuse de un anume adjectiv, pot apărea alte prepoziții: *alergarea ahtiată pentru noi majorități „confortabile și îndelungi” este o lipsă de*

respect ...www.presalocala.com; e aptă pentru turneul de la Moscova www.spynews.ro; handbalistă concentrată la joc www.stiribuc.ro; meditație concentrată asupra prezentului books.google.ro; echipa sa trebuie să rămână concentrată pentru a obține succesul. www.gorjeanul.ro

Cele mai multe adjective care provin din verbe cu acest regim păstrează prepoziția: monument **databil din** aceeași perioadă (a data din / de la), un punct termic **transformat în** microcentrală de cartier (a transforma ceva în), software hotelier **bazat pe** (a se baza pe) tehnologia Cloud, un rezultat **echivalent cu** (a echivala cu) o înfrângere, un tânăr **dependent de** droguri (a depinde de) ș.a. Există însă și adjective postverbale care nu se construiesc prepozițional sau care impun o prepoziție diferită de a verbului-bază: mirosuri **ademenitoare**(a ademeni pe cineva cu ceva, la ceva, în ceva), obiecte **aducătoare de** noroc (a aduce ceva la / în / pe / de la / lângă cineva / ceva), materiale **ajutătoare**(a ajuta la / pentru / cu ceva) ș.a. Clasa adjectivelor de proveniență verbală e formată din adjective derivate cu sufixe: *locuibil, sondabil, suspectabil, databil, folositor, dăunător, asemănător, convingător, corespunzător, prielnic, îndoielnic, certăreț, uituc* etc. și adjective formate prin conversiune, în special din participii: *echipat, format, îndreptățit, scăzut, smuls, omis, promis, recunoscut, rupt* ș.a.

În GALR I se precizează că „Adjectivul de proveniență verbală este mai frecvent centru de grup și impune mai des determinativi obligatorii, în raport cu adjectivul propriu-zis ai cărui determinativi sunt limitați: *o instalație provocatoare de accidente, un referendum premergător votării legii, cauză inseparabilă de efectul ei, materiale expediate prin poștă* etc. (*inteligent, deștept, delicat* etc. se folosesc mai rar drept centre de grup: *câine inteligent ca un om/deștept de mama focului / delicat ca o fecioară* etc).” (op.cit., 174)

Și în limba engleză, adjectivele derivate postverbal moștenesc regimul prepozițional al verbului de origine, prin urmare se construiesc cu același tip de complemente ca acesta: *a decision based on a seven-part predictive index* (www.ncbi.nlm.nih.gov), *Meet the man addicted to solar eclipses* (www.bbc.co.uk), *The new qualifications are applicable to all European countries* (dictionary.cambridge.org), *A person objecting to a care percentage decision must explain 'fully and in detail' the grounds relied on* (guides.dss.gov.au), *We need to make the transition towards an energy economy which is not reliant upon fossil fuels* (dictionary.cambridge.org), *a flexible service that is responsive to changing social patterns* (www.oxforddictionaries.com).

De regulă, participiile adjectivale ale verbelor cu regim prepozițional obligatoriu se construiesc cu formantul prepozițional al verbului-bază. Uneori, ca și la verbul de origine, prepoziția e nonomisibilă: *ahtiat după, bazat pe, ajuns la / în / pe, confruntat cu, comparat cu, echivalat cu, deghizat în, dependent de, axat pe, cifrat la, confundat cu, confruntat cu* etc.

Ca și verbele care se construiesc cu prepoziții diferite, adjectivele lor participiale admit aceleași prepoziții: *atenționat asupra / în legătură cu / despre / cu privire la, exclus din / de la, folosit la / pentru, merit la / pentru* etc.

Există însă și o „utilizare absolută” a acestora, situație în care prezența adjuncțiilor e facultativă: *debarasat, debranșat, decalat, deconectat, deosebit, descălțat, dezbrăcat, dezinformat, diferit, divizat, documentat, expus, impozitat* ș.a.

3. Concluzii:

- adjectivele derivate din verbe cu regim prepozițional au frecvent calitatea de centru de grup și aceleași tipuri de compliniri ca ale verbului de origine (complement prepozițional și complement indirect): *asemănător cuiva / cu cineva, afiliat cuiva / la ceva, aliat cuiva / cu cineva, corespunzător cuiva / la ceva / cu ceva* etc. Și în engleză, aceste adjective au o funcționare sintactică identică cu a verbului de origine: *applicable to everyone / the matter at hand, agreeable to both contestants / the proposal, dependent on his parents / sleeping pills*.
- ca și verbele cu regim prepozițional, adjectivele derivate din acestea impun prezența obligatorie a prepoziției (*cauzator de, dător de, deprins cu, bazat pe, privat de* etc.), o acceptă facultativ (*convenabil, depășit, pătat, potrivit, redus, rezultat* etc.) sau nu o acceptă (*culminant, certăreț, datornic* etc.). În engleză, aceste adjective impun prezența obligatorie a prepoziției (*based on, compliant with, depending on, reliant on/upon*), o acceptă facultativ (*abundant (in), agreeable (to), accused (of), dependent (on), responsive (to)* etc.) sau nu o acceptă când sunt antepuse substantivului pe care îl determină (*abounding creative talent, an agreeable solution, of comparable ages, dependent children, enthusiastic and responsive students*);
- prepoziția tipică verbului cu regim prepozițional se transmite în construcția adjectivelor derivate din aceste verbe: *dependent de, bazat pe, pretabil la, limitat la, referitor la, rezultat din, împăcat cu, constrâns la* etc. La fel stau lucrurile și în engleză: *abounding in/with, agreeable to, accused of, applied to, deductible from, depending on, reliant on/upon, sheltered from*;

- fenomenul de variație sintactică liberă se manifestă în scheme sintactice oscilante: *caut o mașină de semănat adaptabilă la freza pentru vie*. books.google.ro; *reprezintă o formă adaptabilă oricărei situații*. books.google.ro; *Sanctiunea de drept penal trebuie deci să fie divizibilă, adică să fie adaptabilă cantitativ, și elastică, adică adaptabilă calitativ*. books.google.ro. În engleză, aceeași situație este valabilă: *a game adapted for a younger audience, a novel adapted for the big screen, a specially adapted car*.

- adjectivele postverbale moștenesc trăsătura reciprocității de la verbele de origine: *logodit cu, căsătorit cu, aliat cu, asociat cu, învecinat cu, înrudit cu, certat cu, împăcat cu, cununat cu* etc.

BIBLIOGRAFIE

- DEX = Dicționar explicativ al limbii române*, ediția a III-a, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016.
- DLRLC = Dicționarul limbii române literare contemporane*, București, Editura Academiei, 1955-1957.
- DN = Dicționar de neologisme*, București, Editura Academiei, 1986.
- DTL = Dicționar de termeni lingvistici*, București, Editura Teora, 1998.
- GALR = Gramatica limbii române*, vol. I *Cuvântul*, vol. II, *Enunțul*, București, Editura Academiei, 2008.
- GBLR = Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.
- Geană, Ionuț, 2013, *Construcții verbale prepoziționale în limba română*, București, Editura Universității din București.
- MDN = Marele dicționar de neologisme*, București, Editura Saeculum, 2000.
- NODEX = Noul dicționar explicativ al limbii române*, București, Editura Litera International, 2002.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2003, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, București, Editura Humanitas Educațional.
- Preda, Anamaria, *Regimul prepozițional al verbelor*, în Iulian Boldea (coord.), „Studies on literature, discourse and multicultural dialogue”, Tg. Mureș, Editura Arhipelag XXI, 2013, p.329-336.
- Preda, Vlad, *Dicționar roman-englez de construcții verbale prepoziționale*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2015.